

Sisäministeriölle

Lausuntonaan luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta allekirjoittaneet järjestöt haluavat lausua kunnioittaen seuraavaa:

Ulkomaalaislakia muutettaisiin luonnoksen mukaan siten, että jatkossa sekä kansainvälistä suojelua saavilta että Suomen kansalaisilta edellytettäisiin turvattua toimeentuloa ennen kuin perheenyhdistämishakemus voitaisiin hyväksyä.

Emme kannata nyt tehtyä esitystä seuraavilla perusteilla:

Perheenyhdistämiskäytäntöjä on kiristetty rajusti vuodesta 2012 lähtien. Maahanmuuttoviraston tilaston mukaan vuonna 2015 vain 168 kansainvälistä suojelua saaneiden puolisoa sai oleskeluluvan. Tämä kertoo karua kieltä siitä, kuinka vaikeaa perheenyhdistäminen on jo nykytilanteessa.

Mielestämme Suomesta turvaa saavien ihmisten mahdollisuuksia saada ydinperheen jäseniään Suomeen perheenyhdistämisen kautta ei tule entisestään heikentää. Heidän mahdollisuutensa saada ydinperheensä jäseniä elämään kanssaan Suomessa ovat jo nyt varsin rajallisia.

Toimeentuloedellytyksen laajentaminen koskemaan myös Suomen kansalaisten ulkomaalaisia puolisoita ja lapsia ei ole toivottavaa, koska se estäisi yhteisen perhe-elämän viettämisen pienituloisten osalta ja vähentäisi näin Suomen kansalaisten välistä tasa-arvoa.

Esityksen mukaiset tulorajat olisivat niin tiukkoja, että niiden täyttäminen olisi mahdotonta useimmille kansainvälistä suojelua saaville sekä myös monille Suomen kansalaisille. Vaadittuihin tulorajoihin eivät yllä esimerkiksi varastomiehet, myyjät, siivoajat, lähihoitajat, kokit tai toimistosihteerit.

Perustelumme kielteiselle näkemyksellemme perustuvat väestölliseen tilanteeseen, perhe-elämän suojaan ja lapsen etuun sekä ehdotuksen vaikutuksiin kotoutumiseen.

Suomessa syntyi vuonna 2015 pienin ikäluokka sitten 1860-luvun nälkävuosien samalla kun elinaikaodote nousee jatkuvasti. Kokonaishedelmällisyysluku on laskenut 1,65 lapseen naista kohden. Joka viides 45–49-vuotias nainen on lapseton. Suomi tulee jatkossa kokemaan nopean sekä huoltosuhteen että työikäisen väestön määrän laskun. Vaikka maahan tulisi vuodessa maahanmuuttajia nykyistä hieman suurempi määrä (muuttovoitto nyt n. 17 000 henkeä vuodessa), pienenee työikäisten määrä Suomessa seuraavat 30 vuotta (Pekka Myrskylä, suullinen tieto). Tarvitsemme työ- ja lisääntymisikäistä väestöä maamme elinvoimaisuuden ja tuottavuuden kasvun varmistamiseksi. Perhesyyt ovat maassa jo asuvien ulkomaalaistaustaisten yleisin peruste tulla Suomeen (UTH-tutkimus, Tilastokeskus 2015).

Elämänkumppanin puute on merkittävä hyvinvointia ja onnellisuutta heikentävä tekijä ja usein yhteydessä syrjäytymiseen etenkin miehillä. Harva pystyy perheellistymään ja saamaan lapsia ilman puolisoa (Väestöliiton Perhebarometri 2015). Nykyään noin yksi kymmenestä suomalaisten solmimista avioliitoista solmitaan ulkomaalaisen kanssa. Perhe-elämän mahdollisuuksia ei ole syytä heikentää niissäkään tilanteissa, joissa puoliso löytyy Euroopan Unionin ulkopuolelta. Julkisen vallan ei pidä säädöksillä vaikeuttaa perheellistymistä, edistää eroja ja tuottaa pahoinvointia läheissuhteissa.

Kiristykset heikentävät yksilöiden de facto mahdollisuuksia perhe-elämään ja lasten turvalliseen kasvuun kasvavan liikkuvuuden maailmassa. Näkemyksemme mukaan ne ovat hengeltään Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SosS 19/1990) vastaisia, vaikka sopimus ei luokaan subjektiivista oikeutta valita perhe-elämän toteuttamismaata. Oikeus perhe-elämään on kuitenkin perusoikeus, ja sitä tulisi sellaisena kunnioittaa.

Mielestämme nykyiset toimeentulorajat eivät ole oikean suhteisia eivätkä kohtuullisia. Niiden soveltaminen estää käytännössä kansainvälistä suojelua maassamme nauttivien perhe-elämän viettämisen. Suojelun tarve on heidän osaltaan todettu oleskelulupa-päätöksessä, jolloin perhe-elämän viettäminen lähtömaassa ei ole käytännössä mahdollista. Toimeentuloedellytys tekee sen mahdottomaksi myös Suomessa. Kyseessä on siten kansainvälistä suojelua saavien perusoikeuden kohtuuton rajoitus.

Lakiluonnoksessa viitataan lapsen etuun ja sen ensisijaisuuteen silloin kun tehdään lapsia koskevia päätöksiä. Toimeentuloedellytyksen laajentaminen myös alaikäisenä yksin tulleisiin kansainvälistä suojelua saaviin merkitsee sitä, ettei heillä käytännössä ole enää lainkaan mahdollisuutta saada ydinperheensä jäseniä luokseen. Yksin tulleiden perheenyhdistyminen on jo nyt hyvin vaikeaa ehtojen kireyden vuoksi. Muutos merkitsisi siten räikeää lapsen oikeuksien ja lapsen edun sivuuttamista ja se olisi myös ristiriidassa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 9 artiklan kanssa.

Lakimuutoksen yhtenä perusteluna esitetään sen edistävän maahan muuttaneiden kotoutumista. Katsomme kotouttamisasioiden kokemukseemme ja tutkimustietoon perustuen, että kyseinen muutosehdotus päinvastoin heikentäisi radikaalisti kansainvälisen suojelun perusteella maahan muuttaneiden kotoutumista.

Tutkimusten mukaan epävarmuus oleskeluluvasta ja perheenjäsenten tilanteesta sekä yksinäisyys heikentävät merkittävästi pakolaistaustaisten psyykkistä terveyttä (TEMin tutkimuskatsaus, Kerkkänen & Säävälä 2015). Esitetty muutos voi herättää suojelun tarpeen vuoksi maassa oleskelevien parissa turhautumista ja jopa vihaa, joka on omiaan heikentämään integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen pelisääntöjen ja lakien kunnioittamista. Perhesiteet ovat sukukeskeisistä yhteiskunnista tuleville keskeisempiä elämän ydinseikkoja, joihin puuttumista on heidän vaikeaa ymmärtää.

Monet tutkimukset Suomessa ja kansainvälisesti osoittavat, että turvapaikanhaun kautta asukkaiksi tulleet haluavat työllistyä ja ansaita elantonsa. Pelkkä työllistyminen ei kuitenkaan kyseisen lakiesityksen perusteella riitä osoitukseksi toimeentulon edellytyksistä. Työllistymisvaikeudet eivät johdu työhaluttomuudesta tai halusta elää toimeentulotuen varassa, kuten lakiesityksessä oletetaan. Jos kotouttamistoimenpiteet ja työmarkkinoiden pelisäännöt uudistetaan pikaista työllistymistä edistäviksi, edistää tämä myös kotoutumista ja mahdollisuuksia kantaa vastuuta oman perheen elannosta.

Perheenyhdistämisen rajaaminen esitetyllä toimeentuloedellytyksellä merkitsisi perhe-elämän oikeuden perustumista taloudelliseen tilanteeseen. Käytössä olevat tulorajat ovat niin korkeita, että käytännössä kansainvälisen suojelun tarpeen vuoksi oleskeluluvan saaneiden osalta perheenyhdistäminen estyisi vuosiksi, jopa vuosikymmeniksi riippumatta siitä, ovatko he työllistyneet. Suurimmalla osalla pakolaismaista tulevista ei ole sellaista korkeaa koulutusta, jota tulorajojen ylittävään tulotasoon pääseminen edellyttäisi. Mahdollisuus saavuttaa vaadittava tuloraja on niin epätodennäköinen, että se tuottaa potentiaalisesti syvenevää toivottomuutta ja syrjäytymisen tunnetta sen sijaan, että se motivoisi ponnistelemaan yhteiskuntaan integroitumiseksi. Tulorajat tarkoittaisivat käytännössä perheenyhdistämisen kieltämistä kansainvälisen suojelun tarpeen perusteella tulevilta.

Esitetty muutos perustuu mielestämme haluun viestiä Suomen olevan ei-toivottava maa ulkomaalaisille ja suomalaisten ulkomaalaisille perheenjäsenille. Väestöllisen ja taloudellisen tilanteen huomioiden meidän pitäisi päinvastoin luoda kuvaa maastamme perheystävällisenä ja hyvänä maana asua, tehdä työtä ja luoda tulevaisuutta. Vaikka jotkut muut maat rajoittavat kansainvälisen suojelun perusteella tulleiden oikeuksia perheeseen, ei Suomen pitä mennä mukaan huutokauppaan vähiten perheystävällisen maan maineesta.

Maahan eri syistä muuttaneiden kotoutuminen edistyy parhaiten luomalla tulijoille mahdollisuuksia oppia kieltä, työllistyä ja löytää paikkansa yhteiskunnassa. Kansainvälistä suojelua saavien osalta päätoimisen työpaikan löytymisen pitäisi olla riittävä näyttö kotoutumisprosessista ja kyvystä elättää perhe.

Helsinki 16.2.2016

VÄESTÖLIITTO RY

Maria Kaisa Aula
puheenjohtaja

Eija Koivuranta
toimitusjohtaja

BIOLOGIAN JA MAANTIETEEN OPETTAJIEN LIITTO BMOL RY

Sirpa Lappalainen
puheenjohtaja

FAMILIA RY

Melis Ari-Gürhanli
puheenjohtaja

Tarja Monto
toiminnanjohtaja

MARTTALIITTO RY

Marianne Heikkilä
toiminnanjohtaja

SOSIAALIPOLIITTINEN YHDISTYS RY

Liisa Häikiö
puheenjohtaja

SUOMEN OPISKELIJAKUNTIEN LIITTO - SAMOK RY

Jemi Heinilä
puheenjohtaja

Sonja Raitamäki
varapuheenjohtaja

SUOMEN VANHEMPAINLIITTO RY

Mika Jokinen
puheenjohtaja

Ulla Siimes
toiminnanjohtaja

YHDEN VANHEMMAN PERHEIDEN LIITTO RY

Heljä Sairisalo
toiminnanjohtaja